

A khémiában és entomológiában sem lehet valami jártas Miss Browning, mert akkor a szúnyog csípést aligha borongatta volna — ezettel, hanem ammoniával vagy pedig más valami lúgos — de semmi esetre sem savas — szerrel.

Botlásaitól és indiszkrézióitól eltekintve, a munka jobb fogadtatást érdemelt volna nálunk, mint a milyenben részesült, mert mint említettem, rokonszenves hangon s a mi fő élénken, mulattatóan van írva és azért élvezetes olvasmányt nyújt, a mit pedig rendszerint nem mondhatunk el hasonló munkákról — hízegés nélkül.

London, 1897. jun.

Kropf Lajos.

Különfélék.

Arneht Alfréd lovag.

(Szül. 1819 július 10, meghalt 1897. jul. 30.)

Ausztria tudós világának éke, Arneht Alfréd, a ki az osztrák ház történetének megörökítése körül elévülhetetlen érdemeket szerzett, elhunyt. Halálát, a mely f. év július 30-án következett be, méltán gyászolja egész Ausztria, mert benne legkiválóbb hisztorikusát veszette el.

1819 július 10-én született Bécsben és szüleitől nyerte lelki és szellemi ösztöneit, a melyek termékeny talajra találva, jellemének és szellemének ama csodálatraméltó kinyomatát kölcsönözték. Atyjától, Józseftől, a ki kitűnő geologus, régiségbúvár és híres numismatikus volt, örökölte a kutatási ösztönt, a hisztorikus érzéket és lelkes hazafiságát. Anyja, a szépsége, erénye és művészi tehetségei által kitűnt Adamberger Antonia udvari színésznő volt, Körner Theodor egykori menyasszonya, a ki őt rajongásig szerette. A »lant és kard« énekesének halála azonban kettészakasztá ezt a valóban ideális szerelmi szövetséget.

Alfréd az 1836-ik évben a jogi tudományoknak szentelte magát, miközben az akkor igen gondosan őrzött bécsi állami archivumban dolgozott. 1840-ben az államkancelláriához került, 1848-ban pedig az alsó-ausztriai Neunkirchen-kerület a frankfurti nemzeti gyűlésre küldte, a hol a nagy német párthoz csatlakozott. Alighogy előbbi helyére, Bécsbe visszatért, megjelent levéltári forrásokon alapuló műve: »Leben des kaiserlichen Feldmarschalls Grafen Guido von Starhemberg« (1853); ehez csatlakozott a 3 kötetes forrásmunka: »Prinz Eugen von Savoyen« (1858—59), a melynek köszönhetette, hogy őt a csász. és kir. házi, udvari és államlevéltár aligazgatójává nevezték ki Tevékenysége szabadabb tért nyert; ezen állásában nem szorítkozott csupán a rábízott mérhetetlen kincseknek bürokratikus védelmére és kezelésére, meg hogy azokat műveiben felhasználja, hanem lassankint kivitte, hogy a levél-

tár a kutatás számára megnyiljék. Az Arneth által nyújtott példa más országokban is utánzásra lett és így neki köszönhető, hogy a levéltárak titokban tartásának principiumát feladták és a modern történelmi kutatás az eredeti okmányok alapján az események fejlődés-menetét legtitkosabb részleteikbe követheti és azokat megvilágíthatja.

Hazafiai fájdalom töltötte el, hogy Ausztria történetét nem osztrákok és az osztrák forrásanyag felhasználása nélkül írták, hanem a monarchia iránt ellenséges indulatú külföldiek, természetesen egyoldalú anyag nyomán. A tendenciozus elferdítés helyébe — nézete szerint — a történeti igazságnak kell lépnie, a mely Ausztriának ártalmára nem léssen. Hogy ezt diadalra juttassa, kieszközölte, hogy a császári levéltár megnyilt és ennek használatát még bevallott osztrákelleses kutatóknak sem tagadta meg. Maga is teljes erejével hozzálátott és megírta 10 kötetes művét: »Geschichte der Maria Theresia« (1863—79). Ez az ő legnagyobb műve, az első osztrák aktaanyag segítségével feldolgozott történet, a Habsburg monarchiának egyik legemlékezetreméltóbb és legdicsőségesebb, eddig azonban csak részrehajló színben megírt epochája. Amaz átalakítás, a melyet a nagy császárnő férfias erővel és okossággal megkezdett, hogy lazán összefüggő királyságai és tartományai komplexumát egységes állammá tömörítse, kiinduló pontját képezi a ma is fennálló harcoknak a birodalom belső kiépítéseért. Eme reformkorszak megértéséhez a kulcsot Arneth fennevezett monumentális munkája nyújtja, a melyet ő kisebb munkák halmazával hálára méltó módon egészített ki, a melynek Mária Theresia levelezése családja tagjaival, a melyből a szerencsétlen Mária Antoinette képe ragyogó tisztaságban lép előtérbe. Kiadta Mária Theresia levelezéseit fiával, II. Józseffel is, valamint II. József levelezését testvérével stb.

A frankfurti epizód után is cselekvőleg vett részt hazája politikai életében, nevezetesen az alsó-ausztriai tartománygyűlésen és 1868 óta az urak házában, a hol ő liberalis értelemben sokszor szót emelt. Minden tekintetben szeretetreméltó, klasszikus könyve: »Aus meinem Leben«, a melyben ő szüleinek hálaemléket emel.

1868-ban Arneth a házi-, udvari és állami levéltár igazgatójává lett. 1862 óta tagja és több ízben alelnöke, 1879 óta pedig elnöke volt a császári tudományos akadémiának. A következő évben valóságos belső titkos tanácsossá lett. Élte legutolsó hetéig töltötte be fáradhatatlan odaadással és előkelő szeretetreméltóságával hivatalából és számos tiszteletbeli állásból folyó kötelességeit.

A híres történetíró és a birodalom legnagyobb tudós társaságának elnöke, utolsó éveiben átvette a nép műveltségének emelését célzó »Volksbildungsvereine« vezetését. Jellemzőleg mondá sírja felett egyik akadémikus kollégája: »a mint Arneth az államlevéltár ajtaját kinyitá, úgy akarta a tudomány összes kapuit is feltárni«.

Bécs városa, a melynek Arneth díszpolgára volt, díszsírhelyet juttatott neki ott, a hol »a nagy férfiak« nyugosznak. *Dr. Hazlinszky Rezső.*

Pulszky Ferencz.

(1814 szept. 17— 1897 szept. 9.)

Pulszky Ferencz a genialis, universalis nagy tudós sines többé. A „vén csataló“ (a hogy önmagát egy ízben képviselőválasztáskor nevezte) ifjú korában ott állott azok sorában, kik az 1848-iki alkotmányt megteremtették, mint diplomata működött 1849-ben s az emigratio idejében és hazajöve a tudományos irodalom s a politika terén érvényesítette ragyogó fényes tehetségét s mint a Nemzeti Múzeum igazgatója s az országban levő összes múzeumok főfelügyelője, az Akadémia II. osztályának, a Régészeti Társulatnak elnöke, a M. Történelmi Társulatnak másodelnöke, több ízben országgyűlési képviselő, mindig vezérszerepet vitt közéletünkben.

A ki ismerte az ő szikrázó szellemét, mindig találékony genialitását, régebben ragyogó kedélyét, humorát, rengeteg világ- és emberismeretét, széles ismeretkörét a tudományok tágas birodalmában: bámulattal csodálta és tisztelte azt a sokoldalúságot és szellemi erőt, mely Pulszky Ferenczet világhírűvé tette.

A betegség és különböző csapások őt is megtörték s az utóbbi években csak romja volt egykori nagyságának, erejének s a halál, mely szept. 9-én elragadta, megváltás volt neki. Szept. 11-én temették el nemzeti múzeumi lakásából a politikai, tudományos, művészvilág kiválóságai részvételével, az őt méltán megillető mély gyászszal és végső tisztességgel. Nyugodjék békével!

Sz. L.

Volf György.

(1843 oct. 3—1897 szept. 13.)

Mult havi füzetünkben ismertettük és méltattuk egyik nem rég megjelent jeles munkáját, nem is sejtve, hogy mire az megjelenik, írója nem él többé. Bizony bizony . . . ars longa vita brevis!

Az új tanév küszöbén tirolai nyaralásából látszólag a legjobb egészségben tért haza, de alighogy mintagymnasiumi igazgatói munkáját megkezdette, szept. 13-án jött a megrendítő hír, hogy a kiváló tudóst és páratlan becsületességű jó embert a kérlelhetetlen halál elragadta s csak abban az egyben volt hozzá irgalmas, hogy minden hoszszas szenvedéstől megkímélve, úgyszólván egy pár pillanat alatt végzett vele. Nem akarjuk őt most behatóan jellemezni; csupán pár szóval a *tudósról* akarunk megemlékezni s fel akarjuk jegyezni a magyarság erejének azt a diadalát s a gondviselés amaz áldását, mely megengedte, hogy a törökbálinti sváb parasztszülők gyermekéből a magyarságnak és magyar tudományosságnak egyik kiváló oszlópa legyen. Volf György először mint hangyaszorgalmú anyaggyűjtő tett nagy szolgálatot a magyar nyelvtudománynak, kiadta a *Nyelvemléktár* 14 kötetét tanulságos előszókkal. Még egyetemi hallgató korában, Bécsben, foglalkozván slavistikával, ez irányban tett tovább buvárlato-

kat s nyelvtudása eredményeit fényes sikerrel értékesítette a magyar őstörténetre nézve. Egy értekezésében (*Kitől tanult a magyar írni, olvasni?*) megdönthetetlen nyelvtörténeti adatokkal mutatta ki, hogy nem szláv, hanem velencez-vidéki olasz papok voltak e tekintetben a magyarnak első tanítói s így a térítés munkáját is ők végezték. Bővebben kifejtette e kérdést *Első keresztény térítőink* cz. rendes tag-sági akadémiai székfoglalójában, egymásután döntögetve a szláv térítés hypothesisének erősségeit. Harmadik értekezését (*Az egyházi szláv nyelv hazája és a magyar honfoglalás*) épen folyóiratunk mult száma ismertette: ebben mutatja ki, hogy a Magyarországon ma élő nemzetiségek közt hazánk legrégebb lakója a magyar. Végre a tavalyi ünnepies akadémiai nagygyűlésen nagy tetszéssel fogadott felolvasása (*A honfoglaló magyarok műveltsége*) mintegy betetőzése ez irányú munkálatainak: ebben bizonyítja be a nyelvtörténet és nyelvhasználat tanulságaival és azzal az élesen bonczoló logikával és polemikus erővel, a mely Volfban ritka módon és példaszerűen jelentkezett, hogy a honfoglaló magyarok a műveltségnek jóval magasabb fokán állottak mint akár a szlávok, akár a németek.

Volf György működése a magyar tudományosságra nézve úttörő. Azokat az eredményeket, a melyeket ő felmutatott, nem ignorálhatja többé sem a nyelv-, sem a történettudomány. Meglehet, hogy azok, a kik a megkezdett munkát folytatni fogják, egyben-másban módosítani fogják egyes állításait, magyarázatait; végeredményeiben azonban alapvetők maradnak ezek a dolgozatok, s érdemük őstörténetünk felderítése körül maradandó. De nem csak tartalmilag, hanem alakilag is igen becsesek e munkák. Mindenkor mintái lesznek az éles logikának és a tiszta magyarságnak.

—i—s.

Csányi Lászlónak szülőházát Zala-Csányban októker 10-én a vármegye díszes emléktáblával jelöltette meg. A jeles államférfiút, ki 1848-ban a Dunántúl déli részének, és 1849 négy első hónapjában Erdélynek védelmében s igazgatásában, majd a közlekedésügyi miniszteriumban oly kiváló érdemeket szerzett s ki hazaszeretetét vértanúhalállal pecsételte meg, saját, stilaris tekintetben is nagybecsű levelei alapján mint erdélyi kormánybiztost folyóiratunknak okt. és nov. füzetekben Márki Sándor eddig jobbadán ismeretlen adatok alapján mutatja be. Mi e két cikkben nyújtjuk koszorúnkat az okt. 10-iki ünnepély alkalmából.

A hunyadmegyei történeti és régészeti társulat szeptember 30-án Déván, a vármegyeház nagytermében tartotta ez idei, immár a 18-ik évi közgyűlését, melyen Majláth Gusztáv gr. erdélyi püspök is jelen volt, s a terem a város és megye előkelőségeivel telt meg *Gr. Kuun Géza* elnök, lendületes szép megnyitó beszéde végén üdvözli dr. Keller Ottó egyet. tanárt, mint a prágai néprajzi társaság, Téglás Gábort, mint a Magyar Tudományos Akadémia, dr. Szádeczky Lajost, a Magyar Történelmi Társulat és Erdélyi Kárpát Egylet és dr. Moldován

Gergelyt, mint az Erdélyi Múzeum-Egyelet, s a kolozsvári Ferencz-József tud.-egyetem és dr. Kórody Péter tanárt, mint az Alsó-Fehérmegyei tört. és régészeti társulat képviselőjét.

A megnyitó beszéd után, Hollaki Arthur alispán indítványára a püspök közfelkiáltással a társulat tiszteletbeli tagjává választatott. Majd Pogány György ny. főispán ajánlá dr. Wlassics Gyula közoktatási minisztert és dr. Zsilinszky Mihály államtitkárt, mint kiváló történetíró, a kiket tiszteleti taggá választásukról táviratban értesített a közgyűlés. Hasonlóan megválasztották még a jelenlevő dr. Keller Ottó págai és dr. Moldován Gergely kolozsvári egyetemi tanárt, kinek érdemeit dr. Sólyom-Pekete Ferencz emelte ki.

Gr. Majláth püspök megválasztásáért köszönetét nyilvánítva, nem azért fogadja el a kitüntetést — úgymond — mintha méltó helyet foglalhatna el azok közt, a kik oly kiváló érdemeket szereztek a történeti kutatás terén, hanem azért, mert mindenikünknek, a kinek tehetségében és módjában áll a tudományok művelésével a társadalomnak és hazának használni, legszentebb kötelessége. Ezért kötelességet mulasztana, ha az ellenkezőt tenné. Egy másik ok, a miért társulatunk iránt rokonszenvvel viseltetik az, hogy: jóllehet a társulat túlnyomóan római emlékekkel foglalkozik, de sok a magyar emléké is a megyében, melyek ha mindjárt a legcsekélyebb kő is, eszébe juttatják azokat a férfiakat, a kik eszökkel és vérökkel szolgálták a hazát. Kidomborodik ezekből az ők jellemök és buzgalmok, a melyen mi épülhetünk. Mint egyházának papja nem is fél a történeti kutatás eredményétől, sőt inkább buzdít arra, mert hiszen a katolikus egyház ott volt nemzetünk bölcsőjénél, szenvedéseinél, dicsőségénél és mindenütt megtette kötelességét, a hol csak kellett. Hogy tettel is megmutassa lelkesedését, kijelenti, hogy az alapító tagok sorába lép.

Azután a tisztújítás következett.

Elnökké választatott ismét gr. Kuun Géza; alelnök: Dr. Sólyom-Fekete Ferencz, kir. törvényszéki elnök; titkár lett az elhunyt Kún Róbert helyett: Dr. Veress Endre főreáliskolai tanár, stb. A választmány is teljesen felfrissült, kiegészítve a megyei intelligenciából.

Ezután következtek a felolvasások. Elsőül *Keller Ottó* prágai egyetemi tanár ismertette a székely-földvári reliefen, s a maros-németii park oltárkövén található kéz-alakú jelvények *symbolicus* jelentését. Utána dr. *Szádeczky* Lajos tiszteletbeli tag tartott szabad előadást az 1690. aug. 21-én történt zernesti csatáról, melyben Erdély híres államférfia Teleki Mihály elesett, a kinek emlékére a gr. Teleki család oszlopot akar állíttatni a csatatéren. *Téglás* Gábor múzeumi igazgató előadása a rómaiak úthálózatáról, szintén nagyon lekötötte a hallgatóság figyelmét. Dr. Veress Endre jelzett felolvasása Castaldóról, az idő előrehaladottsága miatt, a legközelebbi választmányi ülésre maradt.

Hivatalos jelentések fejezték be déli 1 órakor a társulat közgyűlését, mely fényesen igazolta ez alkalommal is a társulat élénk tevé-

kenységét, s a közönség meleg érdeklődését és rokonszenvét iránta. Másnap, (octóber 1-én) gróf Kuun Géza vendégszerető házánál, a Dévával határos *Maros-Németin* gyűlt össze a társaság, a hol a század elején gr. Gyulai Lajos házánál Kazinczi és Döbrentei ápolgatták a magyar irodalmat s a mely mostani birtokosánál a tudomány és irodalom valóságos tuscúla s parkja gazdag múzeuma a határában állott római castrum (Micia) kiásott régiségeinek. A gazdag lakoma után a római castrum helyére ment ki a társaság, a hol az nap is ásatásokat rendezett a nemes eszméknek élő gróf s oly szerencsével, hogy egy római sarkophág került elő a szántóföld mélyéből. Egy szomszédos szántóföldön is feltárva állott egy hatalmas római sarkophág (s egynek a vége kiásva), melyet egyszerű oláh gazda tulajdonosa 50—80 frtért kínálgatott megvételre. Az országút árkában is római korbéli faragott kövek hevertek, mutatván, hogy mily gazdag telepe van itt a régiségeknek.

Magyarország Archæológiája, Pulszky Ferencz két kötetes nagy munkája, írója halálával egyidejűleg most jelent meg nagy nyolczadrétű alakban, 194 egész oldalas táblával és 278 a szöveg közé nyomott ábrával a „Pallas“ kiadásában. Mindeddig nem volt a magyar irodalomban oly mű, a mely azt a rengeteg régészeti anyagot, a mely szakfolyóiratainkban több mint egy félszázadon át összegyűlt, rendszeresen összefoglalta és a szakköröknek és művelt közönségnek egyaránt hozzáférhetővé tette volna. Ennek a régen érzett szükségletnek felel meg *Magyarország Archaeológiája*. Ilyen munka elkészítése mindenestre a legnehezebb feladatok közé tartozik, mert a feldolgozandó anyag, vagyis az őskortól egészen a XVIII-ik század végéig terjedő emlékek magyarázata az archaeologia és a műtörténelem legkülönbözőbb szakainak ismeretét kívánja meg. Ily munka készítésére nálunk csak egy ember vállalkozhatott: Pulszky Ferencz, a ki egész élete tanulmányainak és tapasztalatainak alapján állította össze a magyarországi régészetnek ezt a kézikönyvét, a mely megfelelő terjedelemben, vonzó, világos és élvezetes előadásban beszámol az eddigi régiségtani kutatások összes eredményeiről. A munka két kötetből áll; az első az őskortól a római kor végéig terjed, a második pedig a népvándorlás korától a XVIII-ik század végéig terjedő emlékesoporttal foglalkozik és tartalmához méltó gazdag illusztrációk díszesítik. Ára fűzve 16 ft, díszes félbörkötésben 20 ft.

Ki volt Anonymus? (Béla király névtelen jegyzője, a ki a honfoglalás történetét megírta) ez a kérdés régóta foglalkoztatja a magyar történetírókat. Most, hogy Ő Felsége nagylelkű elhatározásából neki is szobrot emelnek, a nagy közönséget is érdekli a kérdés. Érdekes véletlen, hogy a *Magyar Történelmi Társulatnál* van egy pályamű, mely feleletet tartalmaz arra a kérdésre, hogy ki volt Anonymus. *Sebestyén* Gyula dr. írta, a ki tavaly a honfoglalás mondáiról s nemrégben a székelyek eredetéről írt egy-egy könyvet. Sebestyén új munkája

a krónika keletkezésének korát és szerzőjének személyét is megállapítja. Hogy mennyi sikerrel, az csak a munka megjelenése után ítéltető meg. Szerinte a krónika az 1203 és 1204 közti téli hónapokban kelt, midőn Imre király, III. Béla idősb fia uralkodott. A szerző neve *Adorján*, a ki 1183-ban esztergomi kanonok volt, 1183—84-ben a párisi egyetemen tanult, 1185-ben *III. Béla jegyzője* lett s ugyanez évben már *kancellárrá* és budai préposttá lépett elő, a kancelláriából 1187-ben távozott az *erdélyi püspöki székre*, a hol haláláig, 1204-ig meg is maradt. Művét barátjának, *Jakab* mesternek, egykori párisi tanuló társának, III. Béla kisebb fia, II. András herceg nevelőjének és 1200—1202-iki prépost-kancellárjának, a kalocsai káptalan prépostjának s későbbi váci püspöknek írta. Sebestyén, Mátyás Flórián és Pauler Gyula előmunkálatainak tovább fejtésével jutott ez eredményre. A Történelmi Társulat pályázatának, mely alkalmul szolgált Sebestyénnek munkája megírására, ez a története: Zichy Jenő gróf a millennium alkalmából száz aranyat bocsátott a társulat rendelkezésére, hogy írassa meg a honfoglalás történetét népszerű előadásban. A két éve kitűzött pályázat meddő maradt. Ez évi február 4-én a pályázatot ismét kihirdették, de ezúttal már nem a nehezen megírható történetre, hanem egy kritikai előmunkálatra: egy hazai vagy külföldi olyan kuttó irodalmának és tartalmának kritikai ismertetését kívánták, a mely kizárólag a magyar honfoglalással foglalkozik. A szept. 30-án lejárt határidőre két terjedelmes pályamű érkezett be. Az egyiket *Sebestyén* Gyula dr. írta, *Ki volt Anonymus?* címmel, a másikat *Vári* Rezső, mely *Bölcs Leó* művét ismerteti a honfoglalást megelőző idők történetéről.

Magyar műkincsek Orosz-Lengyelországban A pálosoknak tudvalevőleg Magyarországon, valamint külföldön számos kolostoruk volt s mint egyetlen magyar rend különösen hazánkban fejtett ki nagy tevékenységet a középkorban. A kolostorok számát azonban a tatárjárás és a török invázió nagyon megapasztotta, míg II. József császár ismert rendelete a rendet itthon feloszlatta. A rendnek ma már csak két kolostora van: az egyik Krakkóban 12 baráttal, a másik Czenstochowóban 27 baráttal. A pálosok híres kincstára és könyvtára az utóbbi helyen orosz földön van. A gazdagságáról híres könyvtárt és kincstárt már gyakrabban ismertették az irodalomban; de arról még keveset írtak, hogy ott magyar műkincsek is vannak. A kincstárban van Báthory István lengyel király aranyozott ezüst feszülete s az a pompás kazula, melyet Hedvig királyné sajátkezűleg készített a pálosok részére. Ujabbán dr. Nyáry Sándor műegyetemi tanár Oroszországban tett műtörténeti tanulmányozásokat s a templom és kolostor bejárájánál, valamint a kolostor folyósóin elhelyezett képeket tette tanulmányozás tárgyává. A templom bejárájánál két életnagyságú arcképet látott és pedig a Szt.-Istvánét és a Szt.-Lászlóét, — míg a folyósók arcképei mellképek. Ezek között van Zörard, Sz.-András és Benedek, Salamon magyar király, boldog Lőrincz és Őzséb, Martinovics György, Dénes

erdélyi püspök, Tamás atya, amint Mátyás királynak győzelmét és halála napját jövendőli meg, Péter nyitrai püspök, Báthory László püspök, Bertalan pécsi püspök, István szerémi püspök, Joannes de Zokoly és Sz.-Gellért csanádi püspökök, Dénes kalocsai érsek, Domokos nyitrai püspök, Mihály, Ágoston és Farkas zágrábi püspökök arczképei, melyek a földszinti, első és második emeleti folyósokon vannak szétosztva. Ezek a képek mind olajfestésűek, vászonra festve. A legérdekesebb rész az az öt képből álló freskó ciklus a kolostor előcsarnokában, mely Martinovics György életére vonatkozik. Az első képen látjuk Martinovicsot pálos rendtársai körében, a másodikon püspökké szentelik Izabella királyné jelenlétében, a harmadikon a pápa bibornokká avatja Károly császár és a bibornokok jelenlétében, a negyedikken meggyilkolják, míg az ötödiken az oltár előtt koporsójában fekszik. — Nyáry e művekről összesen 32 fényképfelvételt készíttetett, s megírja történetüket. Munkája hűsvét táján fog megjelenni.

Gymnasiumi Értesítők. A *nagyszombeni* m. kir. állami főgymnasiumában *Ferenczy István*nak a tavalyról kimaradt millenniumi beszéde jelent meg. A beszéd — a mint szerzője is mondja — az ifjúsághoz szól. A nagyszombeni nemzetiségi viszonyok magyarázhatják meg azt, hogy nemzeti örömünk és további létünk jogosultságát még a „Reichsanzeiger“ szavaival is támogatja. Ott találjuk még Ferenczy emlékezését Veress Ignácra és Balázs Ferencz dr.-ról s utánok a tanárokról, az intézetről és a tanulókról szóló kimutatásokat, melyek az intézet működését világítják meg. — *A kolozsvári ev. ref. kollégium* Értesítőjében *Sárkány Lajos* dr., mint új igazgató az intézet szép multjára pillant vissza s nagyobbára a kollégium mostani nevelésirányát vázolja, mely fővonásokban a többi felekezeti intézetekével azonos. Ezen felől aztán — a szerzővel szólva — „a tanítók egyénisége szabja meg a nevelés irányát s ez az intézet magához idomítja a tanárok egyéniségeit“. Az értesítő többi részében könnyen áttekinthető renddel a megszokott kimutatásokat találjuk. Végre *Tárkányi György* vallástanár szép imája után az igazgató évről évről beszéde olvasható.

„**A Sárosvármegyei Jótékony Nőegylet multja és jelene**“ czímen dr. Horváth Ödön eperjesi jogakadémiai dékának, az egyesület titkáranak tollából 432 lapot tartalmazó kötet hagyta el nem rég a sajtót, a mely az 1861-ben alakult egyesület multját tárja az olvasó elé, felkarolja mindazokat a figyelemre méltó emberbaráti mozgalmakat, a melyeket Sárosvármegyének és különösen Eperjes sz. kir. városnak e századbeli élete felmutat. Különösen figyelemre méltó a munkának az a része, a mely a vármegye és a város történetében a szabadságharc korszakát mutatja be az emberbaráti eszmék szempontjából s a mely több érdekes adatot igyekszik megóvni az elfeledéstől. A meleg ügyszeretettel megírt munkának ára 3 frt. Kapható Kósch Árpádnál Eperjesen.